

Behandling af fysisk skadede fra forsvarets internationale indsats

LEDER

Erik Michael Darre

Ugeskr Læger
2015;177:V67008

Danmark har siden konflikten på Balkan i starten af 1990'erne ført en såkaldt aktivistisk udenrigspolitik, hvor enheder fra forsvaret er blevet udsendt til konflikter verden over. Indsatterne dækker hele spektret fra rene FN-fredsbevarende missioner til højintensive væbnede konflikter.

Bagsiden af medaljen i forbindelse med indsatsene har været faldne og sårede. Med indsættelserne i Irak og Afghanistan fra 2002 tiltog den fysiske risiko for vore udsendte væsentligt, og vi måtte som nation forholde os til et faktum med flere tab og mange alvorligt sårede.

De aktuelle tabstal taler sit tydelige sprog. Siden 1992 er 48 danske soldater blevet dræbt som følge af kamphandlinger eller anden fjendtlig aktivitet, heraf 37 i Afghanistan og 6 i Irak [1]. Det samlede antal fysisk sårede udgør i samme periode 266, heraf 212 fra Afghanistan [1]. Ved en betydelig indsats fra mange sider er det danske beredskab til modtagelse og behandling af disse patienttyper hen over perioden blevet væsentligt skærpet.

Det er vigtigt, at denne indsats også bliver analyseret i et videnskabeligt perspektiv. *Holm et al's* artikel i *Danish Medical Journal* (s. 846 i dette nummer af *Ugeskrift for Læger*) er et fremragende eksempel på dette [2]. Artiklen gennemgår resultaterne af behandling og rehabilitering af seks veteraner (dvs. personer fra forsvaret som har været udsendt til en international mission) med alvorlige medullære læsioner, der var opstået under international tjeneste. Veteranerne gennemgik langvarige genoptræningsforløb under indlæggelse (5-12 måneder), og det konkluderes, at alle seks var tilfredse med rehabiliteringen, og alle kom i arbejde efter udskrivelsen.

Efter initial kirurgisk behandling i indsatsområdet og transport med »flyvende intensivafdelinger« modtages de skadede fra internationale missioner i dag i det danske sygehusvæsen allerede 1-2 døgn efter tilskadekomsten.

Siden midten af 1990'erne er stort set samtlige fysisk tilskadekomne blevet modtaget på Rigshospitalet. Dette har muliggjort en omfattende erfaringsindhentning om behandling og genoptræning af denne særlige patientkategori. Hospitalet har således opbygget speciel kompetence i håndtering af eksplosionsskader, accelerationsskader, højenergiskader, knusningsskader, brandskader, missilskader, skader med tab af ledgemsdele samt svære og eksotiske infek-

tioner. Denne indsats er gennem de seneste fem år blevet yderligere understøttet gennem væsentlige bidrag fra Soldaterlegatet og Danmarks officielle Veteranpolitik.

En donation fra Soldaterlegatet i 2010 åbnede muligheder for indkøb af nyt ergo- og fysioterapeutisk træningsudstyr til Rigshospitalet og ansættelse af en fysioterapeut til veteranområdet [3]. Den officielle veteranpolitik betød en yderligere forstærkning af beredskabet med normer til ortopædkirurgi, fysioterapi og ergoterapi på Rigshospitalet samt fysioterapi på Hornbæk [4]. Endvidere blev der til begge enheder doneret årlige midler til træningsudstyr, international erfaringsudveksling og forskning. Forskningsindsatsen har bl.a. resulteret i artiklen i *Danish Medical Journal* [2], og fra 2014 et ph.d.-projekt under Rigshospitalets Klinik for Ergo- og Fysioterapi med det formål yderligere at optimere rehabiliteringen af fysisk skadede veteraner.

Gennem samarbejdet med Danmarks Idrætsforbunds Soldaterprojekt fra 2011 har genoptræningen af de skadede soldater på Rigshospitalet fået endnu en dimension, og det er påvist, at idrætten er et godt redskab på vejen tilbage [5]. Samarbejdet siden 2010 med balletdansere og pilatesinstruktører fra Den Kongelige Ballet er udbygget og ligger nu i faste rammer [3].

Der er ingen tvivl om, at Danmarks betydelige internationale engagement er kommet for at blive. Der er i dag opbygget et sikkert beredskab til modtagelse og behandling af fysisk skadede fra forsvarets internationale missioner – et beredskab, som skal fastholdes og yderligere udvikles bl.a. via videnskabelige undersøgelser.

LITTERATUR

1. Forsvarets Personalestyrelse. www2.forsvaret.dk/viden-om/Forsvaret-i-tal/personaltal/pages/Faldneogsårede.aspx. (29. nov 2014).
2. Holm JN, Noe BB, Hoffmann DD et al. Rehabilitation of Danish Veterans with spinal cord injuries during international missions. *Dan Med J* 2015;62(1):A4983.
3. Soldaterlegatet, 2009-2014. En status over fondens arbejde. København: Soldaterlegatet, 2014.
4. Anerkendelse og støtte. Veteranpolitik. Regeringen, oktober 2010.
5. Kirkegaard KL, Fester M. Når idræt bliver til alvor. Evaluering af DIF Soldaterprojekt. Brøndby: Danmarks Idrætsforbund, 2013.

KORRESPONDANCE:

Erik Michael Darre,
Ortopædkirurgisk Klinik,
HovedOrtoCentret,
Rigshospitalet,
Blegdamsvej 9,
2100 København Ø.
E-mail: erik.michael.darre.01@regionh.dk

INTERESSEKONFLIKTER:

Forfatterens ICMJE-formular er tilgængelig sammen med lederen på Ugeskriftet.dk